

Sprawozdanie z toruńskiej części Światowego Kongresu Kopernikańskiego 11–16 września 2023 r.

W 2023 r. polska nauka, ale także ta w ujęciu światowym, obchodziła ważne święto, a mianowicie 550. rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika. Z tej okazji trzy polskie uczelnie: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu i Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie oraz Instytut Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie postanowiły zorganizować międzynarodowe wydarzenie naukowe, jakim był Światowy Kongres Kopernikański. Podstawowym jego celem było przedstawienie stanu badań nad życiem i działalnością wybitnego uczonego i astronoma, a także jego wpływem na rozwój nauki, kultury i sztuki. Ze względu na bogate i wciąż żywe oraz rozwijane tradycje kopernikańskie w tych ośrodkach Kongres przybrał formułę kroczącą. Obrady odbywały się kolejno w Toruniu, Krakowie i Olsztynie i z powrotem w Toruniu. W każdym z wymienionych miast zaplanowano sekcje tematyczne skierowane do poszczególnych grup naukowców. Do Krakowa (24–26 maja 2023 r.) zaproszono ekonomistów, filozofów oraz badaczy historii tych dyscyplin. Olsztyńskie obrady (21–24 czerwca 2023 r.) skupiały się na biografii wielkiego astronoma, a także muzeach mu poświęconych czy wątkach archiwalnych. Toruńska część Kongresu (11–16 września 2023 r.) zgromadziła historyków, kulturoznawców, literaturoznawców i historyków sztuki zainteresowanych miejscem Mikołaja Kopernika w szeroko rozumianej kulturze, a także astronomów i historyków astronomii oraz

przedstawicieli nauk medycznych. Inaugurację poprzedził 18 lutego 2023 r. koncert Toruńskiej Orkiestry Symfonicznej, która wykonała wiele utworów ściśle nawiązujących do tematyki astronomicznej. Uczestnicy zgromadzeni w Auli UMK usłyszeli m.in. sonatę Księżycową Ludwiga van Beethovena czy specjalnie skomponowany przez Adama Wesołowskiego utwór z okazji 550. rocznicy urodzin Kopernika. Oficjalne rozpoczęcie obrad zaplanowane na 19 lutego 2023 r. w rocznicę urodzin polskiego astronoma, a zarazem święto toruńskiego uniwersytetu uświetnił wykład kanadyjsko-amerykańskiego fizyka, kosmologa, astrofizyka i astronoma prof. Phillipa Jamesa Edwina Peeblesa, laureata Nagrody Nobla w dziedzinie fizyki z 2019 r.

Pierwszym wydarzeniem obrad toruńskiej części Kongresu było otwarcie XLI Zjazdu Polskiego Towarzystwa Astronomicznego, który zgromadził wielu wybitnych astronomów zarówno z kraju, jak i z zagranicy. Drugiego dnia toruńskiej części ŚKK (12 września) na Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania UMK odbyły się pierwsze prezentacje w ramach sekcji historii astronomii. Wykład plenarny pt. „Geniusz Mikołaja Kopernika – perspektywa nauki islamu” wygłosił Faiz Jamil Ragep z McGill University. Kolejnym prelegentem był Benno Van Dalen z Bayerische Akademie der Wissenschaften z referatem pt. „Podręczniki z tablicami (*zījēs*) w astronomii islamu i ich rozpowszechnienie w średniowiecznej Europie”. Razieh S. Mousavi z Humboldt University of Berlin omówiła podstawy astronomii al-Farghaniego jako systematycznego opisu ruchów planet. Kolejną prelegentką była Fateme Savadi z McGill University, która omówiła zagadnienie „Przedkopernikańskie przedstawienia Ziemi a filozofia naturalna”. Sally P. Ragep z McGill University zreferowała temat pt. „Wielkość, odległość i porządek – późnośredniowieczna astronomia islamu i ciała niebieskie w liczbach”. Hasan Umut z Boğaziçi University wygłosił referat „Wielkość i odległości ciał niebieskich w astronomii ‘Alī al-Qūshjī – analiza historyczna i matematyczna”. Ostatnią prelegentką była Sajjad Nikfahm-Khubravan z University of New Hampshire, która starała się ukazać heliocentryczny ślad w astronomii ptolemejskiej.

Po zakończeniu obrad uczestnicy Kongresu przenieśli się do CKK Jordanki, gdzie odbyło się uroczyste otwarcie toruńskiej części ŚKK. Wydarzenie to uświetniły dwa wykłady plenarne: Michała Hellera pt. „Kopernik jako relatywista” i Andrzeja Udalskiego pt. „Astronomia polska w ostat-

nich dekadach”. Na zakończenie pojawił się akcent muzyczny w wykonaniu zespołu Ars Cantus, który przeniósł uczestników Kongresu w świat muzyki dawnej i twórczości Piotra z Grudziądza. Po części artystycznej wszystkich zaproszono na uroczysty bankiet.

Trzeciego dnia (13 września) jednocześnie przebiegały obrady w trzech sekcjach: historii astronomii, historii medycyny oraz kulturoznawczej. Ta ostatnia była podzielona na trzy panele: antropologiczny, literaturoznawczy oraz historyczno-artystyczny. Sekcję astronomiczną zapoczątkował wykład plenarny Michaela H. Shanka z University of Wisconsin-Madison pt. „Astronomiczne »dziwolagi« przed Kopernikiem – krytyka modeli Ptolemeusza w *Defensio Theonis* Regiomontana”. Swoje wystąpienie zaprezentował także Robert G. Morrison z Bowdoin College, który wygłosił referat „Astronomia homocentryczna i Kopernik”. Dag Nikolaus Hasse z Julius-Maximilians-Universität Würzburg przygotował przemówienie pt. „Bez tłumaczy nie byłoby łacińskiej astronomii, czyli o *status quo* badań nad średniowiecznymi tłumaczami tekstów astronomicznych z arabskiego na łacinę”. Kolejny referent, Philipp Nothaft z University of Oxford, pokazał, jak wyglądało odejście od astronomii Ptolemeusza w łacińskiej Europie XII w. Natomiast Matthieu Husson z SYRTE, Observatoire de Paris – Université PSL, CNRS, Sorbonne Université, LNE, pochylił się nad zagadnieniem rękopiśmiennictwa w kontekście astronomii („Rękopisy się liczą? Subiektywna wizja tradycji Tablic alfonsyńskich z pytaniem na końcu”). Henry Zepeda z Wyoming Catholic College omówił równanie czasu w *Epitome Almagesti* i innych łacińskich komentarzach do *Almagestu*, a Alberto Bardi z Tsinghua University scharakteryzował tradycje astronomiczne w Bizancjum w późnym średniowieczu (XIII–XV w.). Sekcję zamknęło wystąpienie Anne-Laurence Caudano z University of Winnipeg opisujące „Paryskie Tablice alfonsyńskie w astronomii późnośredniowiecznego Bizancjum”.

Sekcję kulturoznawczą, która swoje obrady miała w budynku Collegium Humanisticum UMK, rozpoczęły dwa wykłady plenarne: „Making and knowing: Practical knowledge in early modern Europe” Pamela Smith z Columbia University oraz „Copernicus as philologist: The influence of philology on revolutionary astronomy” Rensa Boda z University of Amsterdam. Po tych wystąpieniach uczestnicy przenieśli się do innych sal, w których swoje prelekcje mieli referenci z trzech wspomnianych wcześniej pa-

neli. W panelu antropologicznym uczestnicy Kongresu mogli wysłuchać prezentacji następujących osób: Stanisława Roszaka i Agnieszki Wieczorek z UMK w Toruniu („Między kulturą refleksyjną i potoczną XVIII wieku, czyli kim był Mikołaj Kopernik?”), Barbary Bienias z PAN w Warszawie („Recepcja myśli kopernikańskiej we wczesnonowożytnej Anglii”), Pavla Snopkova z UWM w Olsztynie, który gościnnie przedstawił referat Marii Kashuby („Doktryna Kopernika w cyklach wykładów z filozofii profesorów Akademii Kijowsko-Mohylańskiej”). Wśród kolejnych prelegentów, którzy poruszyli wątki włoskie w odniesieniu do osoby i pamięci o Koperniku, znaleźli się: Mirosław Lenart z Uniwersytetu Opolskiego („Padewskie studia Kopernika w oczach polskich erudytów-podróżników (XIX–XX wiek”), Franco Benucci z Università degli Studi di Padova („Copernican memories and commemorations in Padua”), Marco Bresadola z Università degli Studi di Ferrara („Celebrating history. Copernicus and Ferrara”) oraz Maria Giulia Lugaresi z Università degli Studi di Ferrara („Between Copernicus and Calcagnini: The studium and the scientific environment in Ferrara”). Problematykę niemiecką w XIX i XX w. odnoszącą się do postaci toruńskiego astronoma przedstawili: Magdalena Niedozielska z UMK w Toruniu („Jubileusz kopernikowski 1843 r. w Toruniu i w Prusach – projekt pomnika i dyskusja nad narodowością”), Krzysztof Zamorski z Uniwersytetu Jagiellońskiego („Kopernik w historiografii XIX i XX wieku – przedmiot sporów, analiz i upamiętniania”), Karin Friedrich z University of Aberdeen („Nicolaus Copernicus, a German hero?”), Mirosław Kłusek z Uniwersytetu Łódzkiego („Mikołaj Kopernik w propagandzie III Rzeszy na przykładzie Institut für Deutsche Ostarbeit”) oraz Renata Skowrońska z UMK w Toruniu („Czy Kopernik był Polakiem, czy Niemcem? Temat »narodowości« Kopernika we współczesnych mediach niemieckich”). Panel literaturoznawczy zgromadził badaczy, którzy starali się ukazać obecność Kopernika w szeroko rozumianej literaturze, teatrze, prasie itd. Do grona referentów można zaliczyć następujące osoby: Izabelę Lewandowską z UWM w Olsztynie i Stephanie Zloch z Technische Universität Dresden, które przedstawiły referat pt. „Mikołaj Kopernik we współczesnych podręcznikach historii Anno Domini 2023 – polsko-niemiecki dwugłos edukacyjny”. Kolejnymi prelegentami byli: Anna Janus-Sitarz z UJ („Kopernikańskie otwieranie umysłów. Edukacja polo-

nistyczna w poszukiwaniu modelu humanisty”), Lilianna Lewandowska i Dominik Piotrowski z UMK w Toruniu („Kopernik w Internecie. Nowa odsłona portalu kopernikańskiego”), Irina Tautschnig z Universität Bonn („Carmina Copernicana – Kopernikus in der neulateinischen und neualt-griechischen Dichtung”), Olaf Kretzer z Schul und Volkssternwarte („Das Kopernikanische Weltbild – erstmals in deutschen Schulen”), Andreas Erb ze Stadtarchiv Amberg („Verbesserung der Gelehrsamkeit« – Die Aufwertung des Gelehrtenstandes in Johann Christoph Gottscheds Gedächtnisrede auf Kopernikus”), Dawid Maria Osiński z Uniwersytetu Warszawskiego („Figura przewrotu. Obecność Mikołaja Kopernika w piśmiennictwie pokolenia polskiego pozytywizmu”), Zbigniew Chojnowski z UWM w Olsztynie („Literackie kreacje postaci Mikołaja Kopernika twórców z Warmii i Mazur”), Elżbieta Kruszyńska z UMK w Toruniu („Kopernik – nudziarz czy heros? – czyli odkrywanie przez biografie”), Marek Podlasiak z UMK w Toruniu („Jak w teatrze nazistowskim obchodzono 400. rocznicę śmierci Mikołaja Kopernika”), Mirosław Bochenek z UMK w Toruniu („Losy traktatów monetarnych Mikołaja Kopernika po jego śmierci”) oraz Przemysław Chojnowski z Universität Wien („Ewolucja wizerunku astronoma. Postać Kopernika w III Rzeszy, NRD i zjednoczonych Niemczech”). Ostatni panel, tj. historyczno-artystyczny, zebrał badaczy, którzy starali się ukazać zarówno Kopernika, jak i elementy nawiązujące do budowania pamięci o nim i jego dokonaniach w sztuce, architekturze itp. Swoje prezentacje wygłosili tego dnia: Petr Vorel z Univerzita Pardubice („Nicolaus Copernicus in the culture of remembrance in numismatics”), Florian Ostrowski z Universität Wien („Nicolaus Copernicus, as (Polish) ambassador on stamps and currency”), Michał Kłosiński z Muzeum Okręgowego w Toruniu („Siła wizerunku. Ikonografia kopernikańska w przedstawieniach graficznych do końca XIX wieku”), Marzena Królikowska-Dziubeczka z Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata („Ryciny nowożytnie jako wzór wizerunków Mikołaja Kopernika w dziewiętnastowiecznym malarstwie i rzeźbie”), Jacek Tylicki z UMK w Toruniu („Early monuments commemorating Copernicus”), Marta Kłak-Ambrożkiewicz z Muzeum Narodowego w Krakowie („Czas pracy, czas ducha na cześć Kopernika – Jan Matejko”), Mieczysław Kunz z UMK w Toruniu („Ulice Mikołaja Kopernika w Polsce – studium geograficzno-przestrzenne”), Małgorzata

Geron z UMK w Toruniu („Obchody pięćsetlecia urodzin Mikołaja Kopernika w toruńskim środowisku artystycznym”), Jan Wiktor Sienkiewicz z UMK w Toruniu („Polska sztuka na emigracji w 500. rocznicę urodzin Mikołaja Kopernika”), Marcin Jaworski z UMK w Toruniu („»Czego chcą obrazy?« Antropologia wizualnych reprezentacji postaci Mikołaja Kopernika we współczesnej kulturze wizualnej”) i Michał Pszczółkowski z Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku („»Żywy pomnik« Kopernika – kampus uniwersytecki w Toruniu”). Tego samego dnia, tj. 13 września, pierwsze referaty wygłoszono podczas sekcji historii medycyny. Sesję otworzyło wystąpienie Bartłomieja Sieka z Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego, który omówił temat „Wczesnonowożytni gdańscy lekarze i ich dysertacje”. Kolejnymi prelegentami byli: Joanna Nieznanowska z Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego w Szczecinie („The Leiden connection: Daniel de Superville jako pionier klinicznego nauczania medycyny w Szczecinie, 1723–1738”), Gioia Filocamo z Uniwersytetu w Parmie („Poza uniwersytet: Ultramontañscy studenci i muzyka w Wenecji Euganejskiej między Cinque i Seicento /online/”), Katarzyna Pękacka-Falkowska z Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu („The English connection: Johann Philipp Breyne i jego brytyjscy koledzy”), Ineta Simansone z Uniwersytetu w Rydze („Dzienniki podróży Nicolausa von Himsela jako mało znane źródło z połowy XVIII wieku do badania historii podróży medycznych”), Juris Salaks z Uniwersytetu w Rydze („Justus Christian von Loder: Odkrywanie europejskich doświadczeń podróżniczych pod koniec XVIII i na początku XIX wieku”), Anna Pękacka-Egli z Północno-Zachodniego Uniwersytetu Nauk Stosowanych, Windisch, a także: Alexandra Janus ze Szpitala Bülach („Edukacja medyczna i podróże jako czynniki wspierające zainteresowanie historią naturalną: o Christianie Heinrichu Erndelu, niemieckim lekarzu w Polsce /online/”), Andrea Mariani z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu („Jezuici aptekarze w XVIII wieku: studium prozopograficzne /online/”), Ulrich Schlegelmilch z Uniwersytetu w Würzburgu („Curabo etiam sceleton. Importowanie obiektów anatomicznych oraz umiejętności chirurgicznych do Europy północno-wschodniej po 1544 roku /online/”), Radosław Kubus z Uniwersytetu Gdańskiego („Recepcja idei Bernardina Ramazziniego w Elblągu: kilka uwag o elbląskim egzemplarzu edycji dzieła Ramazziniego *Abhandlung von den Krankheiten der Künstler und Handwerker...*

(Stendal 1780))), Olga Gaidai z Czarnomorskiego Uniwersytetu Narodowego im. Petra Mohyły („Niemieccy lekarze, epidemie i Ukraina pod koniec XVIII wieku”) oraz Jakub Węglorz z Uniwersytetu Wrocławskiego („Ile podróżowano dla zdrowia, jak podróże wpływały na zdrowie”).

Czwarty dzień obrad (14 września) odbywał się podobnie jak wcześniej w trzech sekcjach: historii astronomii, kulturoznawczej i historii medycyny. W panelu „Astronomia Kopernika” w ramach sekcji historii astronomii Robert S. Westman z University of California San Diego wygłosił wykład plenarny pt. „Kopernik i astrologia – kilka uwag na temat toczącej się dyskusji”. Kolejnymi referentami byli: Richard L. Kremer z Dartmouth College („Kopernik i tablica astronomiczna z 1428 roku”), Gerd Graßhoff z Humboldt University of Berlin („Olsztyński heliograf Kopernika”), André Goddu z Stonehill College („Wczesne »homocentryczne modele« ruchów planet Kopernika – geneza i ich dalsze losy”), David Juste z Ptolemaeus Arabus et Latinus – Bayerische Akademie der Wissenschaften („Astrologiczne kompetencje Kopernika”) oraz Pietro Daniel Omodeo z Ca’ Foscari University of Venice („Celia Calcagniniego obrona ruchu Ziemi na gruncie filozofii (ok. 1518)”). Tego samego dnia w gościnnych progach Collegium Humanisticum UMK w ramach sekcji kulturoznawczej wykłady plenarne wygłosiły dwie osoby: Hubert Łaskiewicz z Uniwersytetu Warszawskiego („Corpus Mysticum vs Corpora Terrestria: Kościół rzymskokatolicki wobec Mikołaja Kopernika w XV–XXI wieku”) oraz Renato de Oliveira Brito z Catholic University of Brasilia („Nicolaus Copernicus in Brasils education, science and art”). Podobnie jak wcześniej obrady przeniosły się na poziom paneli. W panelu antropologicznym swoje referaty przedstawiły następujące osoby: Rafał Kleśta-Nawrocki z UMK w Toruniu i Radosław Sierocki z UWM w Olsztynie („Kopernik – pamięć i marketing miejsc. Między Toruniem a Olsztynem”), Armin Mikos von Rohrscheidt z Uniwersytetu Zielonogórskiego („Mikołaj Kopernik w polskiej turystyce kulturowej: potencjał, wykorzystanie, szanse”) oraz Adam Koła z UMK w Toruniu („Copernicus glocalised: Remembering the 1973 anniversary celebrations”).

W panelu literaturoznawczym uczestnicy Kongresu mogli wysłuchać trzech wystąpień: Justyny Deszcz-Tryhubczak z Uniwersytetu Wrocławskiego („The Copernicus legacies in anglophone children’s literature”),

Marcina Lutomińskiego z UMK w Toruniu („Literacka legenda Mikołaja Kopernika w wybranych polskich utworach dla dzieci i młodzieży”) oraz Adama Mazurkiewicza z Uniwersytetu Łódzkiego („Astronom na ławie oskarżonych. Mikołaj Kopernik jako bohater sensacyjnych powieści Artura Górskiego (*Zdrada Kopernika*) i Krzysztofa Beśki (*Konstelacja zbrodni*)”).

W panelu historyczno-artystycznym również ogłoszono trzy referaty: Solongo Gansukh i Jarosława Rogóza z UMK w Toruniu („Nieznany portret Mikołaja Kopernika autorstwa Jana Gładysza w świetle badań nieinwazyjnych ze zbiorów Muzeum PAN Biblioteki Kórnickiej w Zamku Kórnickim”), Justyny Olszewskiej-Świątlik z UMK w Toruniu („Portret Mikołaja Kopernika z Muzeum Okręgowego w Toruniu – historia badań konserwatorskich”) oraz Elżbiety Basiul z UMK w Toruniu („Zastosowanie nowoczesnych technik nieniszczących w badaniach tzw. portretu gimnazjalnego Mikołaja Kopernika z Muzeum Okręgowego w Toruniu”).

W trakcie sekcji historii medycyny uczestnicy Kongresu mogli wysłuchać aż sześciu wystąpień, tj. Felicitas Soehner z Uniwersytetu Heinricha Heinego w Düsseldorfie („Rozumienie formularzy psychiatrycznych wraz ze świadkami z epoki. Historia mówiona reformy psychiatrycznej w RFN /online/”), Nilsa Hanssona z Uniwersytetu Heinricha Heinego w Düsseldorfie („Bridging the Baltic: budowa platformy z doniesieniami nt. podróży dla krajów basenu Morza Bałtyckiego”), Piotra Skalskiego z Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu („Współpraca zagraniczna przemysłu farmaceutycznego w PRL: studium przypadku”), Anity Magowskiej z Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu („Studia medyczne w Würzburgu w drugiej połowie XIX wieku w świetle listów Henryka Łuczkiewicza do syna Tadeusza”), Stephana Noltego z Uniwersytetu w Jenie („Peregrinatio Medica (PM): Motywacje akademickie i pozaakademickie w biografii Hanny i Ludwika Hirszfeldów na początku XX wieku”) oraz Andreasa Juettemana z Uniwersytetu Technicznego w Dreźnie, którego wykład zakończył część naukową sekcji historii medycyny („Od Sokołowska do Sainte-Agathe-des-Monts: jak postępowe podejście do leczenia gruźlicy dotarło z małej śląskiej wioski do Kanady”).

Tego samego dnia (14 września) w gościnnych progach Ratusza Staromiejskiego odbyła się debata „Czy Kopernik nas jeszcze kręci?”. W roli dyskusantów znaleźli się: Jacek Wasilewski z Uniwersytetu Warszawskiego

go (polski medioznawca, dziennikarz, pisarz, scenarzysta), Joanna Malicka z Uniwersytetu Śląskiego (producentka filmowa, filmoznawczyni, dziennikarka) oraz Agnieszka Jankowiak-Maik (polska historyczka, edukatorka, autorka bloga „Babka od Histy”). Debatę prowadziła Karolina Głowacka (dziennikarka, prowadząca podcast *Radio Naukowe*). W ramach przeprowadzonej debaty starano się odpowiedzieć na pytanie: „Czy w czasach mediów społecznościowych i newsów stać nas na panoramiczną i innowacyjną opowieść o wybitnym uczonym, przez 40 lat życia zaszytym w kręgu duchowieństwa, w odległej, peryferyjnej Warmii?”.

Na zakończenie uczestnicy przenieśli się do Auli UMK, gdzie mieli okazję wysłuchać recitalu fortepianowego Mateusza Krzyżowskiego – zwycięzcy XII Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy, który zaprezentował utwory Paderewskiego, Szymanowskiego i Chopina.

W przedostatnim dniu Kongresu równocześnie odbywały się cztery sekcje: historii astronomii, kulturoznawcza, lekarska i młodzieżowa. W ramach tej pierwszej poruszono wątki wczesnej recepcji. Swoje wystąpienia przedstawili: Christián Carlos Carman z National University of Quilmes („Kopernikanizm Arystarcha i jego interpretacja według Keplera”), Jarosław Włodarczyk z Institute for the History of Science, Polish Academy of Sciences („»Oto jak należy posługiwać się astrologią« – o odległościach i wielkościach planet w kosmosie heliocentrycznym w Londynie w 1603 roku”), Natacha Fabbri z Museo Galileo. Istituto e Museo di Storia della Scienza („Pokrewieństwo Ziemi i Księżyca według Kopernika – od podobieństw do argumentów na rzecz heliocentryzmu”), Federica Favino z Sapienza University („Zwolennicy Kopernika na własnych warunkach, czyli zmagania z heliocentryzmem w Akademii Rysiów (1603–1630)”), Miguel Ángel Granada z University of Barcelona („Początki recepcji Kopernika w Hiszpanii: od Jerónima de Chavesa i Jerónima Muñoz do Diega de Mesy i Juana Cedilla Díaza”), Tayra Mc Lanuza-Navarro z Ca’ Foscari Università di Venezia, Italy / Universitat Pompeu Fabra Barcelona („Kopernik w dziełach astrologicznych. Hiszpańscy autorzy epoki wczesnonowożytnej”). Ostatnim referentem był Andreas Kühne z Ludwig-Maximilians-Universität, Munich („Biografie Kopernika i eseje mu poświęcone jako część kultury pamięci”).

Panel antropologiczny rozpoczął wykład Mateusza Hübnera z Polskiej Akademii Nauk pt. „Popularyzacja Mikołaja Kopernika i jego dorobku w Polsce Ludowej”. Następnie swoje badania przedstawili: Wojciech Piassek z UMK w Toruniu, który wygłosił referat pt. „Kopernik w pamięci publiczno-oficjalnej. 500-lecie obchodów urodzin Mikołaja Kopernika w prasie polskiej”, oraz Magdalena Żmijkowska z UWM w Olsztynie mówiąca o „Obchodach rocznicowych Mikołaja Kopernika na łamach prasy olsztyńskiej w latach 1945–1989”.

Panel literaturoznawczy w ostatnim dniu obrad ponownie nawiązał do problematyki włoskiej. Cezary Bronowski z UMK w Toruniu prezentował temat „Podróż kosmiczna Mikołaja Kopernika na przykładzie *Dialogu Kopernik* Giacomo”. Następnie głos zabrali Paolo Rigo z Università Roma Tre („»Di Colombo e di Copernico« Copernico nella Storia della letteratura italiana di De Sanctis”) oraz Carlotta Mazzoncini z Università Roma Tre („Il cosmo rovesciato: immagini di Copernico nel Rinascimento e oltre”).

W panelu historyczno-artystycznym uczestniczyli: Alicja Lubowicka z Muzeum Okręgowego w Toruniu („Najbrzydszy Kopernik na świecie, czyli fenomen pamiątek kopernikańskich ze zbiorów Domu Mikołaja Kopernika”), Paweł Becker ze Związku Harcerstwa Polskiego i Rafał Openkowski z UMK w Toruniu („Mikołaj Kopernik jako harcerz? Wizerunki astronoma w ZHP”) oraz Kazimierz Wosiek („Mikołaj Kopernik na walo-rach filatelistycznych”).

Na zakończenie sekcji kulturoznawczej odbyła się sesja plenarna, w której Michał Kokowski z Polskiej Akademii Nauk przedstawił referat pt. „Perspektywy badań kopernikańskich”.

W przedostatnim dniu ŚKK toczyły się również obrady sekcji lekarskiej „Od Kopernika do współczesności”, w czasie której omówiono historię znanych lekarzy i praktyk lekarskich stosowanych na przestrzeni wieków. Jako pierwszy głos zabrał Janusz Małłek z UMK w Toruniu, który zajął się zagadnieniem „Mikołaj Kopernik jako lekarz”. Następnie Jarosław Sobolewski z UMK w Toruniu opowiedział o leczeniu zwierząt w czasach Kopernika. Dzieje toruńskich lekarzy do końca XVII w. przybliżyła Katarzyna Pękacka-Falkowska z Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu. Andrzej Kowalczyk z UMK w Toruniu dał wykład pt. „Nie tylko Kopernik – Samuel Thomas Soemmering (1755–1830)”, a Anna Soborska-Zielińska z Mu-

zeum Ziemi Chełmińskiej scharakteryzowała „Okres chełmiński w życiu Ludwika Rydygiera (1863–1887)”. W drugiej części sekcji swoje prezentacje omówili pracownicy naukowcy z Collegium Medicum UMK w Toruniu. Marek Jackowski przeanalizował historię chirurgii regionalnej, Wojciech Ślusarczyk przedstawił referat pt. „Homeopatia w bydgoskiej aptece »Pod Łabędziem«. Alternatywa i znak czasów”. Marek Jurgowiak przybliżył postać Tadeusza Reichsteina – noblisty rodem z Kujaw, a Wojciech Szczepny poświęcił uwagę Zygmuntowi Markiewiczowi – lekarzowi, chirurgowi, szefowi.

Ostatnią sekcją, która obradowała w Ratuszu Staromiejskim, była sekcja młodzieżowa, stanowiąca podsumowanie odbywających się w roku kopernikańskich konkursów dla młodzieży szkolnej. Wręczono nagrody laureatom projektu edukacyjnego pt. „Nauki Mikołaja Kopernika w XXI wieku – jak je propagować?”, realizowanego w ramach Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy o Mikołaju Koperniku. Podsumowano również program na najlepszy scenariusz lekcji o Koperniku.

Ostatnim akcentem dnia było uroczyste zakończenie ŚKK, podczas którego wykład plenarny wygłosiła Ewine van Dishoeck, była przewodnicząca Międzynarodowej Unii Astronomicznej. Nastąpiło także podsumowanie toruńskiej części Kongresu, które przedstawił dyrektor Centrum Badań Kopernikańskich UMK w Toruniu Krzysztof Mikulski. Potem wszyscy uczestnicy wysłuchali koncertu Anny Marii Joperk i zespołu Kroke oraz wzięli udział w uroczystym bankiecie.

Mimo oficjalnego zakończeniu Kongresu jeszcze 16 września odbyły się zajęcia w ramach sekcji nauczycielskiej „Kopernik w XXI wieku – warsztaty z narzędzi przydatnych w nowoczesnej edukacji i popularyzacji nauk”, podczas której pracownicy szkół mieli okazję zapoznać się z nowymi twórczymi metodami w pracy z uczniem.

Omawiając wydarzenie, jakim był Światowy Kongres Kopernikański 2023, nie można pominąć wielu wydarzeń towarzyszących, wśród których warto wspomnieć chociażby o wystawie plakatów pt. „Kopernik odrodzony”, wystawie „Mikołaj Kopernik na walorach filatelistycznych” czy wystawie planszowej „Ze všech knih najbardziej godna přecytání... Wokół *De revolutionibus* Mikołaja Kopernika”. Ważnym elementem, który trwale wpisał się w obchody 550. rocznicy urodzin polskiego astronoma, było

ukazanie się serii wydawniczej „Nicolaus Copernicus”, tomu czwartego *Bibliografii kopernikowskiej (2002–2022)* oraz wykładów online.

Światowy Kongres Kopernikański 2023 przyczynił się do kontynuacji współpracy naukowej, czego efektem było powołanie w grudniu zeszłego roku Międzynarodowego Centrum Badań Kopernikańskich.

Rafał Openkowski (Toruń)
ORCID: 0000-0002-6288-2702